

1992

102900

## Supplement om joik

"Se renarna på jøkeln,  
Oulavuolies jøkel.  
Farlig är den."

Nordlandsposten har i den senere tid hatt flere omtaler av samenes joik. Og bra er det at dette fine minoritetsfolket får en omtale av en av sine viktige kulturformer.

"Hva er joik" spør Arnfinn Wiksaas i avisen for 5.ds. Selv om Wiksaas besvarer spørsmålet får jeg kanskje plass til et lite tillegg.

Det er nok riktig at mange forskere har hevdet at joikens opprinnelige funksjon var av religiøs art. Men det finnes andre oppfatninger. Bl.a. mener universitetslektor Thor Frette at joiken har erotisk utspring. Som støtte for denne oppfatning påberoper han seg de joik-dikter Oluf Simra overlot til Johannes Schefferus. De finnes trykt i hans Lapponia av 1673.

Reidar Hirsti, opprinnelig Tana-same, beskriver joiken som folkesang og folkemusikk. I "Kristoffer Sjulssons minnen" heter det at "Joiket betyder att sjunga vuolie, det ar af lapparna diktade sånger." Sjulsson (født 1828 og noen år kateket) sier at Joiken uttrykker alt. Og det tror jeg er helt riktig. Det er også korrekt som Wiksaas skriver at melodistrofen repeteres hyppig.

Joiken gir svært ofte en hyllest til personer og til naturen. Da den berømte bjørnejeger Ol Sjulsson i Løffjell hadde skutt sine fleste bjørner i Aujonfjellet joiket man : "Stuora smakkok, Aujo-onan svetet" (Store jegeren Aujo-fjellets vandrer og søker.) I "Helg och jojkning i Tärna" forteller Karl-Erik Forslund at "det ble joiket til Ryfjellet og Syttertoppen." Om den kjente joiker Anders Månsson fra Bjerkvattnet heter det : "Han var grå og låghalt og han joiket til Vindelelven. Melodien er som en jevn strøm med en modulasjon som en fors her og der." I Strimasund bodde det i 1914 en berømt sangerske Anna Fjällström. Hun ble oppsøkt av Karl Tiren og ga uttrykk for at de unge dengang ikke hadde noen egen vuolle, mens de i gamle dager kunne ha både to og tre hver. Bo Lundmark har fortalt at innenfor samme område hadde man felles vuolie om prester, lensmenn, samer, om bjørn, varg, ren og hund og om fjell og sjøer. I "Bøndagshelg i Tärna" fortelles det at pastor Grønlund alltid kom i båt over Geutasjø når han skulle til Tärna kapell. Samene som satt på stranden og ventet sang da en vuolie med bare et eneste ord "laihatalla, laihatalla" som betyr "ferdes i båt, ferdes i båt." I Mattias Anderssons velkjente joik "Renarna på Oulavuolie" er det derimot en mengde "vers"

De fleste vil vel i dag ta avstand fra den nedvurdering og kulturelle diskriminering som er skjedd fra det norske storsamfunnets side mot den samiske minoritet. Ved siste århundreskifte ga professor Amund Helland ut et verk "Norges land og folk" i hele 39 bind. I bind 5 (utkom 1906) beskriver professoren samene som dovne, moralsvake, primitive og skittenferdige. Jeg har kjent tilstrekkelig mange samer for å kunne si at professorens beskrivelse ikke har rot i virkelighetens verden. Tvertimot,

Jeg anser det som helt naturlig at joik vil inngå i Lillehammer-OLs kulturprogram.

John Sand